

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G. 1. MAIJĀ Nr. 18 (120)

VK(b)P CK AICINĀJUMI 1947. GADA 1. MAIJĀ

1. Lai dzīvo 1. Maijs — visu zemju darbaļaužu cīņas spēku skates diena!
2. Visu zemju darbaļaudis! Cīnieties par stabiliu mieru pret kara kuldītājiem! Lai dzīvo tautu draudzīga sadarbība!
3. Visu zemju darbaļaudis! Atmaskojiet imperialistu agresīvos plānus! Noraujiet masku jauna kara kuldītājiem! Stāviet miera sardzē!
4. Visu zemju darbaļaudis! Bez cīņas pret fašismu nav demokrātijas! Nost viltus demokratus, kas atbalsta fašistus! Lai dzīvo demokrātijas pilnīga uzvara pār fašistiem un to atbalstītājiem!
5. Lai dzīvo tautas, kas atbrīvotas no fašisma jūga un cieši nostājušās uz demokrātiskas attīstības ceļu!
6. Lai dzīvo brālīgo slavu tautu nesatricināmā draudzība!
7. Lai dzīvo Padomju Savienība — tautu miera un drošības, brīvības un neatkarības uzticamais balsts!
8. Lai dzīvo Padomju Savienības Bruņotie Spēki, kas nosargā un padarīja slaveni savu Dzimteni Lielajā Tēvijas karā! Padomju karavīri! Modri sargiet iekaroto mieru un mūsu tautas radošo darbu!
9. Padomju Savienības Sauszemes, Kara-gaisa un Kara-jūras Spēku karavīri! Nemīgti papildiniet savas militārās un politiskās zināšanas! Apgūstiet Lielā Tēvijas kara pieredzi!
10. Lai dzīvo padomju robežsargi, kas modri sarga mūsu Dzimtenes robežas!
11. Slava Padomju Savienības Varoņiem un Socialistiskā Darba Varoņiem — mūsu lielās Dzimtenes labākajiem dēļiem un meistāriem!
12. Strādnieki, zemnieki, padomju inteliģence! Cīnieties par pēckara piegādes plāna izpildīšanu un pārsniegšanu, par tautas saimniecības kāpinājumu, par padomju tautas materiālās labklājības un kultūras tālāku uzplaukumu!
13. Padomju Savienības darbaļaudis! Straujākus tempus mūsu socialistiskās Dzimtenes tautas saimniecības atjaunošanā un attīstībā!
14. Padomju Savienības darbaļaudis! Nodrošināsim pilnīgas panākumus socialistiskajā sacensībā par godu Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas trīsdesmitajai gadadienai! Izpildīsim pilns termiņa pēckara piegādes otrā gada plānu!
15. Strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Apgūstiet labākās ražošanas metodes! Neatlaidīgi kāpiniet darba ražību!
16. Padomju Savienības darbaļaudis! Cīnieties par visstingrāko taupību visās tautas saimniecības nozarēs, par produkcijas pašizmaksas pazemināšanu! Nodrošināsim līdzekļu uzkrāšanu pēckara piegādes izpildīšanai un pārsniegšanai!
17. Ogļu rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Straujākus tempus ogļu ieguvē, vairāk kurināmā fabrikām, rūpnīcām un transportam! Cīnieties par ogļu rūpniecības vispārēju kāpinājumu!
18. Naftas rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Nepārtraukti palieliniet naftas iegūvi un pārstrādāšanu! Vairāk naftas tautas saimniecībai!
19. Melnās un krāsainās metalurģijas strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Metāls — visu tautas saimniecības nozaru atjaunošanas un attīstības pamats. Dosim valstij vairāk čuguna, tērauda, veltējumu, krāsaino metālu!
20. Elektrostaciju strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Ātrāk ievēdēt ierindā jaunas elektrostacijas, kāpiniet enerģētikas jaudu! Nepārtraukti apgādāiet valsts tautas saimniecību ar elektroenerģiju!
21. Mašīnbūves rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Nemīgti palieliniet mašīnu ražošanu! Celiet padomju mašīnbūvniecības kvalitāti!
22. Strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! ņēmumus, kas ražo mašīnas lauksaimniecībai! Straujākus tempus traktoru un lauksaimniecības mašīnu ražošanai! Izpildīsim svarīgāko valsts uzdevumu — nodrošināsim lauksaimniecību ar traktoriem un citām mašīnām!
23. Automobilu rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Vairāk automobilu valstij! Ātrāk apgūstiet jaunu tipu smago un vieglo automašīnu ražošanu un palieliniet to produkciju!
24. Kimiskās rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Visnotaļ attīstiet ķīmisko produktu ražošanu tautas saimniecības vajadzībām! Nodrošiniet lauksaimniecību ar minerālmēslojumiem!
25. Kuģu būvniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Padomju lielvalstij vajadzīga spēcīga un varena flote! Uzlabojiet kuģu būvniecības tehnīķi! Ātrāk būvējiet jaunus kuģus!
26. Celniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Paātriniet atjaunošanas un celtniecības darbu tempus, paaugstiniet to kvalitāti, pazeminiet celtniecības pašizmaksu! Ātrāk ievēdēt ierindā rūpniecības uzņēmumus, dzīvojamās ēkas un kultūras iestādes!
27. Būvmaterialu rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Nepārtraukti dodiet būvmaterialus pēckara piegādes ceļtēm!
28. Vieglās un tekstilrūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Paplašiniet plaša patēriņa priekšmetu ražošanu un uzlabojiet to kvalitāti! Dosim darbaļaudim vairāk audumu, trikotāžas, apģērbu, apavu un citu preču!

29. Pārtikas, gaļas un piena, zivju rūpniecības strādnieki un strādnieces, inženieri un tehnīķi! Palieliniet pārtikas produktu ražošanu iedzīvotāju vajadzībām!
30. Vietējās rūpniecības un ražošanas kooperācijas darbinīķi! Ražojiet vairāk plaša patēriņa un mājsaimniecības priekšmetu! Uzlabojiet produkcijas kvalitāti un pazeminiet tās pašizmaksu! Plaši izmantojiet vietējos resursus!
31. Padomju dzelzceļnieki! Cīnieties par kravu lekrāušanas paātrināšanu un vagonu apgrozības paātrināšanu, par dzelzceļu atjaunošanas un jaunbūves straujiem tempiem! Uzlabojiet pasažieru apkalpošanu!
32. Jūras un upju flotes darbinīķi! Ātrāk piegādāiet kravas valsts tautas saimniecības vajadzībām! Cīnieties par priekšzīmīgu navigāciju 1947. gadā!
33. Padomju tirdzniecības, kooperācijas un sabiedriskās ēdīnāšanas darbinīķi! Plaši izvērsiet kulturalu padomju tirdzniecību pilsētās un laukos, visnotaļ attīstiet preču apgrozību! Uzlabojiet padomju patēriņu apkalpošanu!
34. Kolhoznīķi un kolhoznieces, zemnieki un zemnieces, MTS un padomju saimniecību strādnieki un strādnieces, lauksaimniecības darbinīķi! Realizēsim lauksaimniecības kāpināšanas cīņas programmu pēckara periodā, ko pieņēmis boļševiku partijas Centrālās Komitejas februāra Plenums!
35. Lauksaimniecības darbaļaudis! Padarīsim 1947. gadu par sākumu plašam uzbrukumam, lai iegūtu augstas ražas un izpildītu jauno piegādi lauksaimniecībā! Visās laikā radīsim bagātīgu produktu krājumus mūsu iedzīvotājiem, Jēvlielu krājums — vieglajai rūpniecībai, nodrošināsim valstij nepieciešamo pārtikas un jēvlielu rezervju uzkrāšanu!
36. Kolhoznīķi un kolhoznieces, MTS un padomju saimniecību strādnieki un strādnieces, lauksaimniecības darbinīķi! Plašāk attīstiet socialistisko saensību par graudu un citu kulturu augstu ražu 1947. gadā, par visu lauksaimniecības darbu priekšzīmīgu izpildīšanu! Par kolhožu zemkopības ātru uzplaukumu!
37. Kolhoznīķi un kolhoznieces, MTS un padomju saimniecību strādnieki un strādnieces, lauksaimniecības darbinīķi! Vairojiet socialistiskās lauksaimniecības pirmrindnieku, augstu ražu meistaru, ordeņu kavaleru un Socialistiskā Darba Varoņu rindas! Vairāk posmu, brigāžu, kolhožu, padomju saimniecību, MTS un rajonu, kas iegūst augstas ražas!
38. Traktoristi, kombainieri, MTS un padomju saimniecību mehanīķi! Paaugstiniet mašīnu un traktoru parka darba ražību, samēdziet augstu kvalitāti lauku darbos! Palīdziet kolhoziem un padomju saimniecībām izēnīt augstu ražu!
39. Zemnieki un zemnieces, padomju saimniecību strādnieki un strādnieces, zootehniķi un veterināri! Sasniedziet lopus skaita tālāku pieaugumu, paaugstiniet lopkopības produktivitāti! Dosim valstij vairāk gaļas, piena, sviesta!
40. Kolhoznīķi un kolhoznieces! Visnotaļ nostipriniet un attīstiet kolhožu sabiedrisko saimniecību, paaugstiniet darba disciplīnu, vairojiet kolhožu socialistisko īpašumu! Svētī pildiet Lauksaimniecības arēja statusus — kolhožu dzīves pamatlukumu!
41. Padomju zinātnes darbinīķi! Dariet zinātni un tehnīķu bagātāku ar jauniem pētījumiem, izgudrojumiem un atklājumiem! Droši ēļiet novatoru ceļu! Neatlaidīgi ieviesties ražošanā zinātnes sasniegumos!
42. Literatūras, mākslas, kinematogrāfijas darbinīķi! Radiet, augsti idejiskus mākslas darbus, kas ir lielās padomju tautas cienīgi!
43. Skolotāji un skolotājas, tautas izglītības darbinīķi! Paaugstiniet bērnu mācīšanas kvalitāti! Audziniet mūsu jaunatni padomju patriotisma garā, līdz galam uzliegu mūsu Dzimtenei!
44. Padomju Savienības darbaļaudis! Veltīsim visas tautas gādību Tēvijas kara invalīdiem un varonīgo padomju karavīru ģimēncim, kuri atdevuši savas dzīvības par mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību!
45. Padomju arodbiedrības! Plašāk attīstiet socialistisko saensību par ražošanas plānu izpildīšanu un pārsniegšanu! Nemīgti rūpējieties par darbaļaužu dzīves materiālo un kultūras līmeņa paaugstināšanu!
46. Padomju sievietes! Cīnieties par mūsu socialistiskās Dzimtenes tālāku uzplaukumu! Lai dzīvo padomju sievietes — mūsu valsts politiskās, saimnieciskās un kultūras augšupejas aktīvās dalībnieces!
47. Padomju jaunieši un jaunietes! Apgūstiet moderno tehnīķu, zinātni un kultūru! Esiet īsturiģi un drosmīgi, gatavi pārvarēt jebkuras grūtības! Pašizlicdzīgi strādājiet mūsu Dzimtenes labā!
48. Padomju skolu audzēķi! Apgūstiet zināšanas, gatavojieties kļūt nelokāmi cīnītāji par Ļeņina-Staļina lietu!
49. Komunisti un komjaunieši! Ēļiet pirmie cīnītāju rindās par saimniecības un kultūras atjaunošanu un jaunu kāpinājumu, par Padomju valsts vareības tālāku nostiprināšanu!
50. Lai dzīvo vareņā Padomju Savienība, mūsu Dzimtenes tautu draudzības, laimes un slavas drošais balsts!
51. Lai dzīvo varonīgā padomju tauta — brīvās socialistiskās dzīves radītāja!
52. Lai dzīvo diēnā boļševiku partija, Ļeņina-Staļina partija, cīņās rūdītāis padomju tautas avangards — mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!
53. Lai dzīvo padomju tautas vadonis — lielais Staļins!
54. Zem Ļeņina karoga, Staļina vadībā — uz priekšu, uz Padomju Dzimtenes jauniem panākumiem, uz komunisma pilnīgu uzvaru mūsu valstī!

STAĻINA VADĪBĀ — UZ PRIEKŠU
PRETĪ MŪSU DZIMTENES JAUNAM
UZPLAUKUMAM!

Mākslinieku P. Goluba un A. Černova 1. Maija plakāts

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministra
PAVĒLE

1947. gada 1. maijā Nr. 21 Maskavā

Biedri karavīji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnīķi, ģenerāļi un admirāļi!

Sodien padomju tauta un kopā ar viņu Padomju Armija un Jūras Kara Flote svin Pirmo Maiju — darbaļaužu starptautiskos svētkus.

Padomju Armija un Jūras Kara Flote sagaida Pirmo Maiju politisko un kaujas mācību apstākļos, sekmīgi apgūstot Lielā Tēvijas kara pieredzi un staļinisko kara zinātni.

Padomju tauta svin Pirmo Maiju lielas darba un politiskās pacīlības apstākļos. Visā valstī izvērsusies visas tautas socialistiskā sacensība par Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas 30. gada-dienas cienīgu sagaidīšanu.

Rūpniecības un transporta strādnieki, inženieri un tehnīķi pašizlicdzīgi cīnās par pēckara piegādes otrā gada plāna izpildīšanu pirms termiņa, par modernākām ražošanas metodēm, par tautas saimniecības atjaunošanas un tālākas attīstības tempu kāpinājumu.

Padomju zemniecība, apbruņota ar VK(b)P CK februāra Plenuma vēsturisko lēmumu par lauksaimniecības kāpināšanas pasākumiem pēckara laikā, ar vēl neredzētu sajūsmu izvērsuši cīņu par augstu ražu, par bagātīgu pārtikas krājumu radīšanu iedzīvotājiem un jēvlielu krājumu — vieglajai rūpniecībai, par visu socialistiskās lauksaimniecības nozaru atjaunošanu un tālāku attīstību.

Visa mūsu tauta, komunistiskās partijas, lielā vadoga-biedra Staļina vadītā, neatlaidīgi pārvar pēckara grūtības un izcina uzvaru pēc uzvaras mierīgā darba frontē.

Padomju Savienības ārējā politika, tās aktīvā konsekventā cīņa par stabiliu demokrātisku mieru, par tautu draudzīgas sadarbības stiprināšanu rod paausle progresīvo spēku pieķiršanu un atbalstu.

Mūsu Bruņotajiem Spēkiem jānodrošina padomju cilvēku mierīgais darbs un Padomju Savienības valsts intereses. Lai sekmīgi izpildītu šo uzdevumu, Bruņotajiem Spēkiem pastāvīgi jāsauglabā sava kaujas gatavība.

Karavījiem un matrožiem, seržantiem un staršinām pēc labākās apziņas jāmiecās kaujas māka, lai viņi arī turpmāk būtu prasmīgi karavīri.

Ģenerāļiem, admirāļiem un virsnīķiem jāpapildina savas militārās zināšanas un vēl vairāk un labāk jāpārbauda ar padotajiem, jāapmāca un jāaudzina tie karavīra pienākuma nevainojamas izpildīšanas garā.

Tuvākajās dienās karaspēka kaujas apmācībā sāksies ļoti svarīgs posms — vasaras mācību periods. Šajā periodā armijai, aviācijai un flotei jāģūst jauni panākumi kaujas un politiskajās mācībās un teicami jāizpilda tām sprautie uzdevumi.

Lielā Tēvijas kara gados padomju karavīri rādīja paraugus varonībai, kaujas meistarībai un pašizlicdzīgai kalpošanai Dzimtenei. Tagad, miera laikā, Bruņoto Spēku personālaļam sastāvam tāpat kā kara gados augsti jātur padomju karavīra gods un cieņa, jābūt par organizētības un disciplīnas paraugu, visas savas zināšanas un spēki jāatdod mūsu Tēvzemes labā.

Biedri karavīji un matroži, seržanti un staršinas! Biedri virsnīķi, ģenerāļi un admirāļi!

No armijas un flotes demobilizētie karavīri! Sveicu un apsveicu Jūs Pirmajā Maijā!

Atzīmējot darbaļaužu starptautiskos svētkus, pavēlu:

Sodien, 1. Maijā, salutēt mūsu Dzimtenes galvaspilsētā — Maskavā, savienoto republiku galvaspilsētas, kā arī Kaļiņingradā, Ļvovā, Čabarovskā, Vladivostokā, Portartūrā un pilsētās varonēs: Ļeņingradā, Staļingradā, Sevastopolē un Odesā — ar divdesmit artilerijas залēm.

Lai dzīvo Padomju Armija un Jūras Kara Flote!
Lai dzīvo mūsu Padomju valdība!
Lai dzīvo mūsu Komunistiskā partija!
Lai dzīvo varonīgā padomju tauta un mūsu vareņā Dzimtene!
Lai dzīvo lielais Staļins!

PSR Savienības Bruņoto Spēku Ministrs
armijas ģenerālis N. BULGAŅINS

VISSAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS (BOĻŠEVĪKU) PARTIJAS
CENTRĀLĀ KOMITEJA

CĪŅA PAR DZĪVI

Jāņa Granta stāstu krājums „Kalna sādžas aizstāvēšana“

Stāstā „Pēdējā pietātnē“, kas iepriekš...

dzīvot šā kara beigās, ka viņš aiziet uz visiem laikiem...

Sai stāstā J. Grants parāda padomju cilvēka, Padomju Armijas komandiera...

Tragisks ir stāsta noslēgums. Rota izpildījusi savu pienākumu, bet no rotas palikuši dzīvi tikai maza cīnītāju saujā...

Stāstā „Zaļā zara noslēpums“ attēlots padomju izlūku reids ienaidnieka aizmugurē...

Stāstā „Zaļā zara noslēpums“ attēlots padomju izlūku reids ienaidnieka aizmugurē, kur «vācieši atkāpjušies dedzināja, iedzīvotājus aizdzina sev līdži, pametot tukšes...

Spēcīgiem vilcieniem šai stāstā autors parāda, ka pret vācu okupantiem cīnās ne tikai cīnītāji frontē...

Trešajā kara stāstā «Varonība Jāņu naktī» autors, rādīdams padomju karavīra pašizlīdzību, parāda arī padomju tautu lielo draudzību...

Sais trijos stāstos par padomju cilvēku cīņām Tēvijā kara frontēs (gluži tāpat kā pirmajā stāstu krājumā) mēs jūtam, ka autors ļoti labi pazīst fronti...

Parējie otrā krājumā levtietie stāsti «Sēkli», «Oktobra saule», «Jūras vērtos» un «Pulkstenis» — izņemot stāstus

«Notikums ar virpu» un «Putnu līča pārvēršanās», kuros risināta socialistiskās celtniecības tema...

Sai stāstā J. Grants spilgti attēlo virpotāja Līča cīņu par darba ražības pacelumu, vēlēšanos lauzt vecās ražošanas normas...

Spēcīgu šķiru cīņas attēlojumus buržuaziskajā Latvijā J. Grants dod stāstā «Sēkli». Te rādīta bagātā zvejnieka ekspluatatora Liepkalna sadursme ar nabadzīgo zvejnieku Pārpu...

Spēcīgu šķiru cīņas attēlojumus buržuaziskajā Latvijā J. Grants dod stāstā «Sēkli». Te rādīta bagātā zvejnieka ekspluatatora Liepkalna sadursme ar nabadzīgo zvejnieku Pārpu un viņa biedriem, kas gatavi iet atklātā cīņā pret saviem šķiras ienaidniekiem...

Alksni apcietina policija, tomēr mēs jūtam, ka viņiem, bet ne Liepkalnam, pieder nākotne.

Mazāk sociālā elementa ir stāstā «Jūras vērtos», un tāni nav tas pievilcības un idejiskās vērtības kā iepriekšējās stāstos...

Ļoti aktuala tematika, kā arī mākslinieciskās apdares ziņā ir stāsts «Notikums ar virpu» (1941. g.). Te parādīts latviešu strādnieka pāraušanas process no strādnieka — mašīnu piederības — buržuaziskās Latvijas laikā par strādnieku, kas valda par mašīnām socialistiskās iekārtas apstākļos...

Sai stāstā J. Grants spilgti attēlo virpotāja Līča cīņu par darba ražības pacelumu, vēlēšanos lauzt vecās ražošanas normas un pārvarēt visas grūtības. Un autors parāda cēlonus, kāpēc Līcis un reizē ar to visi padomju Latvijas strādnieki spējīgi to darīt. Tas tāpēc, ka darbaļaudis padomju varas apstākļos sāka apzināties sevi nepārvaramu spēku, neaprobežotas iespējas augt un virzīt tālāk dzīves attīstības procesu, kas nebija iespējams kapitalistiskās iekārtas apstākļos, kur ekspluatatori bez žēlas izmantoja darba tautu.

Stāsts «Putnu līča pārvēršanās» ir vienīgais, kurā rakstnieks runā par dzīves atjaunošanu pēckara periodā. Ievainotais Padomju Armijas cīnītājs Griķis atgriežas mājās, lai no jauna uzstāktu cīņu, šoreiz cīņu par socialistiskās tautas saimniecības tālāku uzplaukumu.

Jāņa Granta otrās stāstu grāmatas izdošana jāpieskaita pie nozīmīgiem notikumiem mūsu literatūras dzīvē. Tā liecina par to, ka tās autors ir apdevināts stāstnieks, kam mākslinieciskais vārds kalpo nekam citam, kā darbaļaužu, un jo sevišķi mūsu jaunatnes, idejiskai audzināšanai.

Jānozīmē tikai tas, ka rakstnieks šai krājumā nav devis vairāk stāstu par šīdienas dzīves atjaunošanu un celtniecības temām, kas daudzkārt pavairotu stāstu krājuma vērtību.

V. Vasars

Anatols Imermanis

Spārnotais vārds

Ir agrins rīts. Uz mitrā brūga pirmā gaisma tric.

Bet celtne, kas kā varens akmens zars No ielas tiecas preti debesij, Spožs spuldžu mirdzums visas telpas vītj, Un mašīna, ko vada jaudas spars, Kā milzis baltas papīrstrāumes rīj Un dun, un šalc kā palos pavasars.

Liek ēkai drebēt vēltņu skrējiens spējš, Un krāsas melnais, lāsmojošais strauts Plūst, smaržojot kā darvaivs rīta vējš. Un slaidais papīrs, plūsmas līdzī rauts, Pār svinu slīd, un melnu zīmju pulks Pa baltām ailēm ierindoties steigš. Ir laikraksts dzimis! Mūsu domu tuks, Tas jauno dienu tā kā karogs sveic Un katrā kioskā mums māj kā draugs.

Kā spoguļi tur dzimtās zemes vaigs Mums atvēr ziedošs, piemilīgs un jauks. Tur elpo lielais celtniecības laiks, Kas krāšņiem ziediem gadiem pāri plauks. Tur traktori pret kalnu vagas dzen, Kā saules vizmas arājs graudus sēj. Tur rūpnīca, kas mirusi bij sen, Sāk atkal dzīvot lielai piegādē. Tur koncertzāli pārskan stīgu čuksts Un gaisām iģām krūtīs mosties liek, Tur kvēlu dzejas rindu siržu pūkst Ar straujiem motorpukstiem kopā tiek. Kā vīciens, kas ap dzimto zemi skrien, Mums laikraksts visas tāles kopd sien. Tas nokļūst visur, kur vien ļaudis mit. Mēs viņa balsi saklausām iekšē, Kā gaismas stars tas katrā sirdī kriet Un dāžiem darbiem mudina arvien. Uz jaunām uzvarām kā karogs sārts Sauc boļševiku preses drošais vārds!

Daži vārdi par „mūžīgo“ temu

Reti būs tāds ceļnieks, kas, ieradies Veronā, atstās šo pilsētu, nepabijis vienā no tās ielām. Šinī ielā nav ne ēku ar senatnīgu sienu izrotājumiem, ne baznīcu ar mežainveidīgiem logu restojumiem, ne viduslaiku tiltu ar sprājelīniem silueteim. Šinī parkumaajā nomaļā ielā kādreiz uzceltas kāpiem piekāpas Romeo un Džuljetai. Vienalga, kas arī būtu šis ceļnieks, — viņš, domīgi nolteicis galvu, mirkli pastāvēs pie šī pieminekļa un sev tuvā valodā atkārtos nemirstīgās Šekspira rindas: «Nav stāsta skumjāka par to vairs zemei šai, Kāds liktenis lemts bija Romeo un Džuljetai.»

Kas piesaista ceļnieku šo nelaimīgo mīlētaļu kapam? Kāpēc pat mūs, kas esam pārdzīvojuši pasaules kara neģaisus, tuvīnīku un draugu bojā eju un fašistisko barbaru asinaino vandālismu mūsu zemē, — kāpēc arī mūs savīļņo pazīstamais senatnīgais notikums, ko attēlojis Šekspira ģenijs? — Mīlestības jūtas ir nemainīgas. Tas piemīt cilvēcei visos vēsturiskās attīstības etapos. Ko cilvēcegi jūtu nemainībā meklējami iemesli tam, ka mīlestība ir pasaules literatūras mūžīgā tema. Šo jūtu nemainība ir tā noslēpumainā spēka iedarbība Šekspira poemā par mīlestību... Tā mēs bijām pieraduši izskaidrot savīļņojumu, ar kādu pārskīrām daudzu un daudzus pasaules literatūras darbu lappuses, kas runā par mīlestību. Parastie priekšstati nav vienmēr vispareizākie. Mūsu padomju zemē mainās un izmainās parasto vārdu un jēdzienu nozīme. Ipašības vārdi — «smags» un «piespiests», attiecībā uz lietās vārdu «darbs», vietā stājas epiteti: «brīvs», «radošs». Rūpniecības un laukros radošais darbs katru dienu lauz parastās ražošanas normas. Vai ražošanas normas ietekmē mīlestības mūžīgās jūtas? Vai iemilējušamies stachanovietim sirds pukst citādāk, nekā pirms divi tūkstoši gadiem tā pukstēja iemilējušamies persu dzejniekam? Kā ar šo jūtu nemainīgu lai saskaņo piegādes plānu, socialistisku sacensību? Kā ar šo mūžīgo temu lai saskaņo nepieciešamību vadīties literatūrā «no tā, bez kā padomju iekārta nevar dzīvot, t. i., no viņas politikas?» (Zdanovs).

Vienlīdz vienādi tūkstošgadu plūdumā pukst mīlētaļu sirdis. Bet nepavisam nav vienādi tie motīvi, tieksmes, izturēšanās un rīcība, ko izraisa mīlētaļu emocijas. Dažādos vēstures posmos un dažādās zemēs jūtu likteni noteica gan izpirkšanas maksas lielumus, ko prasīja meitenes dzimta, gan iespēja izmantot viņu smagos laukros darbos; to prasīja gan ģimenes senču ģerbonis, gan tas, vai viņas tēvam ir tekošais rēķins. Bet mūsu stachanovietim nav vienlīdzīgi meitenes politiskie uzskati, darba centieni, sasniegumi un meitenes sabiedriskais stāvoklis. Un tā visparastākā «dzīves proza» ielaucas «augstajā mīlestības pozīcijā» — ielaucas dažādi un daudzveidīgi dažādos vēstures laikmetos. Visparastākā dzīves proza nosaka arī Šekspira Džuljetas cēlās mīlestības likteni. «Viens otru mīl šie divi dižciltīgo bērni. Bet liktenis tos intrigē un vīl.» Bet šis «liktenis», šo «apstākļu liktenīgā sagaidāšanās» varēja jaunus cilvēkus novest bojā tikai konkrētā vēsturiskā momentā. Romeo un Džuljeta nedzīvoja nekādā «trejdevītā zemē», un tāpat nekādā «trejdesmitā valstī» nedzīvoja Šekspirs. Kāpēc Džuljeta bija spiesta salaulāties ar Romeo slepeni? Kāpēc Monteku un Kapuletu ģimeņu naidā traucē Džuljeta atzīties tēvam, ka viņa jau ir Romeo sieva? Kāpēc Džuljetas auklelī tāda atzīšanās liekas vairāk bīstama nekā divvirība? Kāpēc mūsks Lorenzo un pati Džuljeta domā, ka šis atzīšanās dēļ būtu jāriskē ar dzīvību? Romeo un Džuljetas uzvešanās un

rīcība bija asā pretrunā ar sabiedrības tikumu un morāles izpratni. Šinī sabiedrībā sievietes pilnīgas beztiesīgums, sievietes bezierumu padevība bija nepārkāpjams likums, kas balstījās uz sievietes ekonomisko atkarību, nevarību un tiesisko neaizsargātību.

Tāds izskatās «liktenis», kas nosaka Romeo un Džuljetas mīlestības tragisko atrisinājumu. Par šī klasiskā sacerējuma tematu, kas it kā veltīta mīlestībai, izrādās nevis pati mīlestība, bet brīvu cilvēka jūtu sadursme ar sabiedrības atpakaļišo morāli. Džuljetas pašnāvība nenotiek ne bailu, ne izmisuma dēļ. Tas ir saniknots protests pret apstākļiem, kas Romeo noveda tragiskā un nevaļadzīgā nāvē. Tas ir viņas, Džuljetas, protests viņai toreiz vienīgi iespējamā formā.

Džuljeta nav mīlestības, kas «stiprāka par nāvi» abstrakts simbols. Tas ir konkrēts tēls, tipisks raksturs tipiskos apstākļos. Džuljeta ir tipiska nevis tāpēc, ka šādu Džuljetu bija, daudz, bet gan tāpēc, ka vienīgajā Šekspira individuālitzētajā Džuljeta rakstnieks iemiesojis laikmeta idejas, tā laikmeta, kas nāca nomainīt aizejošos viduslaikus. Un tieši tie, bet nevis mīlestības jūtu mūžībā, rodams Šekspira tēla nemirstības noslēpums un iedarbības spēks uz lasītāju un skatītāju.

Glūži tāpat ne jau greizsirdības jūtu «mūžība» padara nemirstīgu Otello tragisko tēlu. Ar greizsirdību nevar attaisnot slepkavību. Otello ir mauris, tās vergu ciltis, zemākas «rases» pārstāvis, ko viņa laikā tā neceredzēja un nīcināja sabiedrība. Sabiedrība Otello cieš tikai tad un par tik, kad un par cik viņš tai ir nepieciešams. Greizsirdība un Dezdemonu ir tikai Otello aizvainotā nacionālā lepnuma un cilvēciskās pašcietības spilgtāka izteiksme.

Mīlestība, greizsirdība ir tikai materiāls, ar kura palīdzību vairāk pārliecinoši atleļājas šo koliziju tragisms. Un nevis ceļu locīšana «mūžīgo kategoriju» priekšā nosaka mūsu attieksmi pret mākslas tēlu, bet gan simpatijas un pievēršanās katrai progresīvai idejai savā laikmetā, vienalga, kādā veidā tā parādītos.

Tādu tēlu kā Tatjanas (Puškina), Katerinas un Larisas (Ostrovskis), Noras (Ibsens), Emmas Bovarī (Flobers), Annas Karenīnas (Tolstojs), tāpat Nekrasova un Turgeņeva zīmēto sievietes tēlu nemirstību nosaka cilvēka nemirstīgās tieksmes pēc brīvības, pēc laimes. Šīs sievietes ar dažādām biografijām, cēlušās no dažādās sociālās vides, ar dažādu jūtu izteiksmi un spēku, izraisa mūsu simpatijas un līdzjūtību nevis tāpēc, ka viņas mīl, ka viņas ir laimīgas vai nelaimīgas, bet gan tāpēc, ka viņas cenšas saraut savā laika muļnieciskās, buržuaziskās, novecojušās, melīgās un ne-jēdzīgās morāles nolikumus un normas.

Annas Karenīnas mīlestība pret Vronski ir saūsu saraušana ar sabiedrību, izaicinājums melīgajai muļnieciskai buržuaziskajai morālei. Anna negribēja pakļaut savu stīpro, sirsnīgo mīlestību viltum un liekulībai, kā to prasīja «pasaules» nosacītā tikumība. Anna pārliecinās par to, ka zemsirdība un liekulība, kas to attālināja no Karenīna, piemīt arī Vronskim, tāpēc ka šīs īpašības piemīt visai Karenīnu un Vronsku sabiedrībai. Annas Karenīnas pašnāvības iemeslis nav «nelaimīga mīlestība». Šī pašnāvība izriet kā sociale apstākļu ne-novēršamas sekas, kā vienīgais konkrēta gadījuma iespējams protests pret šiem sabiedriskajiem apstākļiem.

Nav nemaz jābrīnās par to, ka daudzos pasaules literatūras klasiskajos darbos sociale konflikti atleļājas tieši caur mīlestības tematu, caur mīlestības sietiti. Tiklab pusfeodalajā Kapuletu Italijā, kā sīkburžuaziskajā provincālajā Bovaru Francijā, tā arī muļnieciskajā, sīkpatroniskajā tirgotāju Krievijā — mīlestība, ģimene, personīgā dzīve — viss tas bija vienīgā sfera, kur sevi varēja parādīt Džuljetas, Emmas, Annas, Tatjanas, Katerīnas, cenšoties tai visi citādi aizstāvēt savu cilvēka godu un pašcieņu. Mēģinājumi aprakstīt mīlestību tās «tirajās veidās», novirzot, abstrahējot to no «sādāves prozas», noved tikai pie pornografijas: mīlestība

izrādās atvērta, abstrahēta nevis no vēsturiskās konkrētības, kas neiespējami, bet gan no cilvēka jūtam, un šāds literatūras darbs pārvēršas par divu dzimumu savstarpējo psihofizioloģisko attieksmju vairāk vai mazāk pieklājīgu aprakstu. Ja klāt vēl tam pieļiksim mazliet no «acu mirdzuma», ja prasīgā dzejas formā ietversim mīlestības «gurdumu», tad iznāks Annas Achmatovas milās dzeja. — dzeja nevis par mīlestību, bet gan par mīlestības gaudēm un nopūtām.

Nepieciešamību vadīties literatūrā no dzīves īstenības, — neatkarīgi no temas un sietitu izvēles, — nosaka ne tikai VK(b)P CK lēmumi, bet vēl vairāk paša literatūras un mākslas darba daba. Marksistiski leņiniskā mācība tikai aktivēja, noskaidroja šo nepieciešamību, pārvērta to no neapzinīgās prasības apzinīgā prasībā.

Padomju rakstnieku darbos mīlestības sižets reti ir dominējošais, — mīlestības tema visbiežāk ir pakļauta citai — galvenajai temai. Notiek tas nevis tāpēc, ka tāda tema vai tāds sižets nebūtu savienojami ar politiku, bet gan tāpēc, ka padomju cilvēka interešu sfera un darbības lauks ir neizmērojami paplašinājusies. Padomju sieviete ir atbrīvota no pazemojošās ekonomiskās atkarības un tai ir visi ceļi valā uz radošu darbu, uz sabiedrisko, politisko un kulturalo nodarbību. Savu cilvēka godu un pašcieņu, savas tiesības un laimi viņa var iegūt katrā dzīves un darba nozarē.

Lavreneva luģā «Par tiem, kas jūrādīvas sievietes pārdzīvo vilšanos mila-cilvēkā. Borovska sieva, kapteine Šabunina, un Borovska iemilēta akti-ske patmīlību, karjerismu, kailo, auksto egoismu. Vienai tas nozīmē ģimenes sairumu, otram — tikko radušos sapņu par laimi sabrukumu. Bet ne vienā no viņām nemetas ne zem vilciena, ne dzer indi. Un viņas to nedara nevis tāpēc, ka viņu jūtas būtu balākas, ma-zākas, sīkākas, bet gan tāpēc, ka viņām pēc vilšanās Borovski neseko vilšanās cilvēkā vispār un sabiedrībā. Borovskis

Vīnas skaistā ikdiēna

1. (augšā) Milica Svareniece (pirmā no labās) universitatē Rietumeiropas mākslas studijā.
2. (pa kreisi) Milica Svareniece LPSR Valsts Operas un baleta teātra baletmeistars

H. Tangļeļas-Birznieces vadībā gatavojas uzvedumam.
3. Aina no baleta «Don-Kichots». Kiterijas lomā — M. Svareniece.
4. Mājās pēc izrādes. M. Svareniece gatavojas nākamās dienas mācībām universitatē.

Tas notika 1932. gadā. Rīgas operas teātri uzveda A. Gorska operu «Don Kichots». Vienā operas ložā sēdēja sicīna, gadus piecus vecā meitenīte, kas sprindzināti vēroja skatuvi. Vēlī šai brīdī māte kaut ko ļautāja meitenītei — spīlgo krāsā pasaulē viņa bija aizmirsusi visu.

Tas saistīja baletmeistaru, kurš atradās blakusložā. Starpbrīdī viņš piegāja tai klāt un, paņēmis uz rokām, uzprasīja:

— Vai tev patīk izrāde?

— Ļoti! — vaļsirdīgi atbildēja meitenīte.

— Bet vai tu gribētu mācīties dejot? — Kādu brīdī viņa klusēja, bet pēc tam, raugoties mātē, atbildēja:

— Māte solījās mani atdot skolā.

— Bet ko tu visvairāk mīli — mūziku vai dejas? — interesējās baletmeistars.

— Dejas! — bez apdomāšanās atteica meitenīte.

... Tas bija sen, bet arī tagad Latvijas PSR Operas un baleta teātra soliste Milica Svareniece labi atceras šo gadījumu. Vai viņa toreiz varēja domāt, ka pēc dažiem gadiem tai pašā operā viņa dejos galveno — Kiterijas — lomu?

Uz plašu un gaišu mākslas ceļu Milica Svareniece uznāca pēc liela un grūta darba. Piecu gadu vecumā viņa mā-

cījās pie choreografijas privātskolotāja. Pēc trim gadiem viņa iestājās Operas baleta pamatsastāvā. Nēkad viņa neaizmirsis izrādi, kurā tā uzstājās pirmo reizi. Tas bija lielā krievu komponista Čaikovska baleta «Gulbju ezers» uzvedums. Par šo izrādi Milica stāsta:

Kad Milicai Svareniecei bija septiņpadsmit gadu, viņa kā solisti ieskaitīja baleta pamatsastāvā. Mani baidīja rampas zilbināšanās gaisma. Pēc tam, kad atrados jau uz skatuves, mans uztraukums sāka kust, un, liekas, es nekad tik labi un brīvi nejutos kā toreiz. Mana deja bija vienkārša un viēglā. Bet vakarā, pārnākusi mājās, ilgi nevarēju aizmigt. Es atcerējos katru ainu, katru Odetas un Zigfrīda kustību...

Es biju uztraukta un stāvēju aiz kulīsim kā sapnī. It kā no liela tāluma plūda sirdij tuvā un brīnišķīgā melodija. Mani baidīja rampas zilbināšanās gaisma. Pēc tam, kad atrados jau uz skatuves, mans uztraukums sāka kust, un, liekas, es nekad tik labi un brīvi nejutos kā toreiz. Mana deja bija vienkārša un viēglā. Bet vakarā, pārnākusi mājās, ilgi nevarēju aizmigt. Es atcerējos katru ainu, katru Odetas un Zigfrīda kustību...

Mākslas tēla radīšana prasīja no baletmeistariņas lielu un sarežģītu darbu. Vajadzīga ne tikai teicama tehnika, bet arī plašs vispārīgās zināšanas. Pagājušajā gadā Milica Svareniece nobeidza vidusskolu. Bet tur gūtās zināšanas Milicu neapmierināja. Dabūjusi īslaicīgu atvaļinājumu, viņa sāka intensīvi gatavoties iestāju pārbaudījumiem

universitatē. Rudenī viņa izturēja šo pārbaudījumu. Filoloģijas fakultātes studentu vidū atradās pavisam neparasta studente — LPSR Operas un baleta teātra baletmeistariņa.

So rindu autoram nesen bija izdevības sarunāties ar vienu Latvijas Valsts universitātes profesoru, kurš pagājušajā gadā rudenī piedalījās iestāju pārbaudījumos.

— Jā, jaunais cilvēks, mūsu laikos viss iespējams... Atklāti sakot, es neatceros gadījumu, kad baletmeistariņa mācītos universitatē, apmeklētu lekcijas. Bet, lūk, padomju varas apstākļos, tādi gadījumi ir... Savu studentu jūs varat redzēt uz lielākā republikas teātra skatuves...

Iepazīstoties ar Milicas Svarenieces ikdienas radošo darbu, jāapbrīnina viņas gribasspēks, enerģija un darba spējas. Pulksten astoņos rītā viņa jau klausās lekcijas universitatē, pēc tam dodas uz teātri. Lai radītu augstvērtīgu mākslas tēlu, baletmeistariņai nepieciešami stundām ilgi vingrinājumi skolotāja vadībā. Pēc mācībām teātri seko īsa pusdienas atpūta, pēc tam — izrāde. Bet vēl vakarā, kad teātri nodzīst uguns, studente baletmeistariņa stiežas mājās, lai gatavotos lekcijām universitatē.

Tāda saturīga un radoša darba pilna ir latviešu tautas apdvinātās meitas Milicas Svarenieces ikdiēna.

P. Rjabčuna teksts
A. Mokļečova foto

JAUNAS PADOMJU LUGAS

(A. Korneičuka «Atbrauciet uz Zvonkovoju»; S. Kirsanova, G. Mdivani «Seržanta Orlova māja»; V. Panovas «Ceļa biedri»; V. Goldfelda «Uz okeanu».)

1. Divas komedijas

A. Korneičuka luga «Atbrauciet uz Zvonkovoju» un S. Kirsanova un G. Mdivani «Seržanta Orlova māja» risina pēckara dzīves atjaunošanas tēmu. Luga «Atbrauciet uz Zvonkovoju» rāda ukraiņu sādžas, bet «Seržanta Orlova māja» — lielas pilsētas, Staļingradas, atjaunošanu, kaut arī šīs pilsētas nosaukums nav minēts. Korneičuka luga atjaunošanas tēma notiek visus tās konfliktus; Kirsanova un Mdivani lugā atjaunošanas tēma ir tikai fons, bet pirmajā ainā darbība notiek pat viņu par pilsētas atbrīvošanu.

«Atbrauciet uz Zvonkovoju» ir komedija ar visām tai piemītošām īpašībām, gaiša un priecīga, tāpēc to varētu nosaukt par padomju vodevilu, pat zināmā mērā par muzikālo komediju; «Seržanta Orlova māja» — liriska komedija, kurā lirismam brīžiem pat klūst sentimentāls, kāpēc luga vietām pagarlaičīga.

Lugas sižeta pamatā Korneičuks nav liecis kādu konkrētu gadījumu. Parādības, kas ir tipiskas ukraiņu, kā arī citu mūsu zemes uz laiku okupēto tautu dzīvē, viņš vispārīnā. Turpretim, Kirsanovs un Mdivani ņēmuši konkrētu faktu — Pavlova mājas atjaunošanu, apvījuši to ar daudzām izdomātiem faktiem, kuri reālās dzīves notikumus padarījuši bālākus, lugu — neinteresantāku.

A. Korneičuka luga «Atbrauciet uz Zvonkovoju» stāsta, ka nevar samierināties, ja mēs tikai atjaunojam to, kas bijis līdz karam, bet ka jāiet daudz tālāk, jāredz nākotnes perspektīvas. Lugā ir bagāta valoda, tani daudz ukraiņu tautas labsirdīgā humora. Korneičuks neskopojas ar krāsām, tāpēc lugas personāžs ir spīlgs. Autors mīl savus varoņus, visi viņi ir dzīvi un simpātiski cilvēki. Ja neskaita atse-

višķus epizodus, tad lugā nav spīlgu negatīvu tēlu, Korneičuks tos neparāda. Lugā darbojas labi padomju laudis, tikai reti un viņiem uz laiku aizmaldījies pa sānceljiem. Autors ciena pret šiem cilvēkiem skatītājam palīdz viedlīk izprast šo cilvēku labo nosaukumus lugas beigās.

Varbūt pārāk vienkāršots lugas tēmas atrisinājums attaisnojams ar to, ka tai ir gandrīz vodevilas forma. Korneičuks savu lugu nosaucis par «ainām no kolchozu dzīves», ar to pasvītrojot, ka lugai nav izturētā fabulas attīstības, sižeta, svarīgi ir tas, ka komedijā «Atbrauciet uz Zvonkovoju» pareizi parādīta ukraiņu sādžas mūsdienu dzīves īstenība.

Luga «Seržanta Orlova māja» ir vājāka par Korneičuka lugu, tomēr arī tā ir ievērojama cieniņa. Abas šīs komedijas labi varētu papildināt mūsu teātru repertuārus.

2. Kara tēma

V. Panovas stāsts «Ceļa biedri» jau ieguvus diezgan plašu popularitāti, un mūsu kritika atzīmējusi tā vērtību. Tas ir stāsts par vienkāršiem cilvēkiem — sanitārā vilciena darbiniekiem. Daudz plašāks ir stāsta idejiskais loks. V. Panova atēllo, kā kara kalve parādās padomju cilvēka jaunais rakstura līnijas. «Ceļa biedri» ir psiholoģisks stāsts, tani maz ārējās dinamikas, tāpēc liekas, ka grūti to parādīt uz skatuves.

Ir zināms, ka stāstu un romanu dramatisējumi parasti ir vājāki nekā paši stāsti vai romāni. Zināmā mērā tas attiecas arī uz stāstu «Ceļa biedri». Taisnība, dramatisējuma autors D. Dars pret stāsta materiālu izturējies saudzīgi un dramatisējuma nosaucis par stāstu četros cēlieņos ar prologu un epilogu.

Visa darbība, izņemot prologu un epilogu, noris sanitārā vilcienā Tēvijas kara laikā. Mēs redzam daudzus un dažādu cilvēku raksturus, ievainotus un vilciena darbiniekus. Visus šos dažādos cilvēkus vieno un saliedē

boļševiku partijas griba, ko izteic sanitārā vilciena komisars Dapilovs. Padomju literatūrā nevienu vien reizi radīts komisars tēls. Visu viņu īpašība — vēlšanās atdot visus savus spēkus tautas labā. Un jāatzīst, ka Dapilovs starp viņiem ir viens no redzēmajiem. Viņš parādīts darbībā, ikdienas praktiskajā darbā. Jau tāpēc viņu mūsu teātri jāpievērs vērība lugai «Ceļa biedri». Formas savdabība nav jāuzskata par trūkumu, jo socialistiskais realisms taču neprasa formas standartizāciju. Svarīgi, lai katrs mākslas darbs būtu paties, dzīvs, tādā, kas apbrūno tautu tās cīņā par komunismu. Šim prasībām lielā mērā atbilst Panovas stāsts.

3. Cēliniecības tēma

V. Goldfelda luga «Uz okeanu» pierd tām lugām, kas iznāk vai veselām seriājam. Tani stāstīts par ģeoloģiju (atkal ģeoloģiju!), tani daudz ziemeļu eksotikas (atkal ziemeļi!), parādīta grūtību pārvarēšana. Pagājušo reizi mēs apskatījām divas tāda veida lugas. Jāatzīmē, ka V. Goldfelda luga idejiskā ziņā ir pārāk par iepriekšējām. Tani pārliecinotāk izteikts cēliniecības patos, bez viltojumiem un pārspīļējumiem. Eksotika tajā ir galvenokārt luga darbības fons.

Ļoti svarīga ir luga «Uz okeana» otra tēma: padomju specialistu radošais novatorisms. Par šīs tēmas aktualitāti liecina pēdējās ziņas centrālajos laikrakstos par tehnologa Aleksandra Ivanova iniciatīvu. Tātad V. Goldfelds ir viens no pirmajiem, kas iztirzājis tik vajadzīgu un svarīgu tēmu.

Lugas skatuviskā un dramatiskā vērtība samērā augsta. Jāsaukā tikai par mednieka Potapa tēla atveidojuma patiesīgumu. Viņa vientulība, apzīnīga atsvešināšanās no sabiedrības — pārāk pasvitrota un, liekas, izdomāta. Kā seka tam ir viņa konflikts ar jaunā dzelzceļa būvētājiem, kas arī liekas izdomāts.

Visumā V. Goldfelda luga «Uz okeanu» ir viena no labākajām starp t. s. «ģeoloģiskajām» lugām. L. Gurevičs

Sīkais teletons

Pārrunas pie teātra ieejas pirms sezonas noslēgšanas

Personas:
Trešā ranga kapteinis Maksimovs — padomju jūrnīeks no lugas «Par tiem, kas jūrā!»
Harijs Smits — amerikāņu žurnālists un godīgs cilvēks (kas ir ļoti reta parādība) no lugas «Divas Amerikas» («Krievu jautājums»);
Perikola — parādība no mazo un relatīvo lielumu pasaules.
Kritiķis — ne visai liela, toties ne relatīva, bet gluži reāla parādība.
Ieeja teātri. Pusnakts stunda. Ar mazu čemodānu rokās parādās Harijs Smits. Apskatījies sāk daudzies pie teātra durvīm.
Maksimovs (balss aiz durvīm): Kas tur?
Smits: Atveriet lūdz! Tas — es!
Maksimovs (atvēris durvis): Kas tas tāds — jūs?
Smits: Iebraucējs. No Amerikas. Žurnālists.
Maksimovs: Kā? Atkal no Amerikas un atkal žurnālists? Pagājušajā gadā mūs apciemoja viens tāds — Pīters Vornš... Bet viņu laipni palūdza laisties pa savu «Ceļu uz Nūjorku»...
Smits: Nu, ar mani tās lietūnas citādas. Mani plēs vai pušu — te viens, te otrs teātris acina... Arī patlaban meklēju Jelgavas teātri... Lūdz pie viņiem. Pēc tam uz Liepāju, uz Rēzekni lūdz. Man jūsu pazīstamā viesmīlība klūst par problēmu, par sava veida «Krievu jautājumu»...
Maksimovs: Piedodiet, — jūsu vārds?
Smits: Smits, Harijs Smits. Bijušais Makfersona darbinieks. Izraidīts no dzimenes par godīgumu.
Maksimovs: Mans dārgais! Kāpēc jūs pašā sākumā neteicāt?... Būsim pazīstami: trešā ranga kapteinis Maksimovs.
Smits: Okei! Ļoti priecīgs. (Sarakojas.) Trešā ranga kapteinis? Bet man tas pats Pīters Vornš teica, ka esot te satīcis kapteinleitnanti Maksimovu... Jūs radīrieks?
Maksimovs: Es pats tas esmu. Līdz izrādei biju kapteinleitnants, bet izrādes beigās paaugstināts par trešā ranga kapteini.
Smits: Viens brīnumi! Taisni kā pasākā...
Maksimovs: Jā, bet tā ir «Pasaka par patiesību».
Smits: Jā, jā, protams... Jūsu lieliskajā zemē «Parastais cilvēks» klūst «varonis», bet tas, kas liekas fantazija — par īstenību... Vai jūs nepateiksit, kur atrodas Jelgavas teātris?
Maksimovs: Diezgan tālu aiz Daugavas... Bet jūs vēl paspēsit. Pāsedēsim, parunāsim... Brīnišķīgs laiks.
Smits: Jā, tiešām labs... (Nosēžas uz teātra kāpnēm.) Un gaisis brīnišķīgi smaržo... Liekas, ka sēdētu «Zem Pragas kastaņam» vai «Zalajā zemē» (Pauze) Bet sakiet, vai jūs teātros viltojumi arī gadās?
Maksimovs: Ak tā... Gadās, protams. Reti, bet gadās... Tad, kad grib tā kā «Divu kungu kalps», — saukties par padomju teātri un apmierināt lēto gaumi. Tad rodas arī viltojumi. Tikai, atkārtoti, tas notiek reti: «Jaunā gvardē» modri stāv sardžē.
Smits: Tas ir labi, ka jūs jaunātnē tāda... kā teikts tāi dziesmā, ko pie jums dzied — «jauniem pieši atvērts ceļš»...
Maksimovs: Pie mums arī sirmgalvijs cieni. Tāpēc arī tik draudzīgi sadzīvo «Pulka dēls» un «Tēvocis Vaņā».
Smits: Lūk, kā... arī klasika?
Maksimovs: Nu, kā tad... Mūsu teātri nav savu skatītāju «Ienaidnieki»... (Tālumā dzirdama sieviešu balss: «Pārciet vijolītes, pārciet vijolītes...» Parādās Perikola.)
Smits: Skatīties — vijolītes...
Maksimovs: Par to nav jābrīnās. Mums šīs vijolītes jau apnikušas...
Smits: Bet no kurienes tik agri vijolītes? (Perikolai) — Piedodiet, miss... No kurienes tik agri vijolītes? Šais platumā grados...
Perikola: Tās taču ievestas — no Monmartra.
Maksimovs: Un pie tam vēl pagājušajā gadā.
Perikola: Bet jūs netraucējiet mani! Ir jādzīvo. Drīz būs svaigas rozes.
Maksimovs: No kurienes?
Perikola: No «Zelta ielejas».
Maksimovs: Nekas, labi. Varat cerēt, ka tās jums izpirks.
Perikola: Pārciet importētās vijolītes, Monmartra vijolītes... (Viņa aiziet, dziedot pazīstamo motīvu no «reibuma ainas».)
Kādu teātri mēs nogulējām, Kādu teātri mēs nopostījām...
Smits: Interesanta parādība...
Maksimovs: Jau sen pārdzīvota... to nomaina jaunas... (Atskan melodisks kurantu zvans)

Smits: Atļaujiet, kas tas?
Maksimovs: Pulkstenis... Jau divpadsmit...
Smits: Tie taču kuranti... Spaskas torņa kuranti...
Maksimovs: Tieši tā.
Smits (klausās): Cik lieliski un skaisti tie skan...
Maksimovs: Tāpēc jau tie ir «Kremlja kuranti», lai skanētu lieliski un skaisti.
Smits: Dzirdēju, ka tādiem pašiem kurantiem drīz jāskan vēl vienā teātri.
Maksimovs: Jā gan, tikai tani, acīm redzot, pulkstenis aizkavēties... Un izrāde arī...
Smits: Pareizi! Arī es pie viņiem nokļuvu tikai pēc izrādes citā teātri.
Maksimovs: Iemesls tam ir «Dzilās saknes».
(Pie horizonta parādās rīta blāzma. Liekas, it kā ugunotū.)
Smits: Skatīties! Kāds skaistums!
Maksimovs: Jā, skaists skaits. Un arī apmēros nav mazs. «Uguns un nakts!» Jācer — to redzēs arī Maskavā.
Smits: Cik lieliski un vareni... Bet kas tas varētu būt?
Maksimovs: Droši vien iedegās «Atriebības ugunis». Tās nomainīs «Laima».
Smits: Satricinoša aina! Pie jums pat operā dzirdamas jaunās melodijas. Interesanta sezona!
Maksimovs: Sezona visumā nekas. Tikai... melodijas gan jaunas, bet kritiķi aizvien vēl turpina dūdot vecas melodijas.
Smits: Kā tā?
(Šai mirkli uzliesmo zibēpi, grauj pērkon, un — no mākoņiem nolaižas Kritiķis. Viņš pašapzinīgi pastaigājas gar teātri, necenšoties pat ieskatīties tā darbības pašā dziļumā. Ne Smits, ne Maksimova, ne citu sasniegumus viņš negrib redzēt.)
Smits: Kas ir šis uzpūties misters?
Maksimovs: Tss... Viņš — Kritiķis.
Smits: Vai viņš briesmīgs?
Maksimovs: Kā kuram. Ir tādi cilvēki, kam stiprāka zvēra par kaķi nav...
Smits: Kā viņu sauc?
Maksimovs: Viņam tāds skaņīgs pseidonims, Bachs... Nē. Trachs... Ahā, atcerējos — Bacs!
Smits (Kritiķim): Piedodiet, mister Bac... Es gribētu jums uzdot pāris jautājumu...
Kritiķis: Raujiet tik vaļā! Tikai atkārt! Mēs, teātra kritiķi lielākā daļa, ilgi domāt neesam raduši... viens, divi un...
Maksimovs: Un garām!.. Atvainojiet, atcerējos opereti «Kāzas Maļinovkā» Tās — no turienes.
Kritiķis (saļūsmā): Ak, — operete! Jā, operete — lietas koks, pārējais — sārnī.
Smits: Vai tiešām — viss? Man liekas, ka padomju teātri daudz interesanta.
Kritiķis: Iespējams. Bet uz mani tas neattiecas...
Maksimovs: Bet tas, ka kritiķā maz sasniegumu — attiecas?
Kritiķis: Piedodiet, ar jūrnīkiem es nestrīdos. Mans koleģa uzsāka strīdu ar vienu izdomātu jūrnīku un nobeidza to, protams, ne sev par labu. Kādā disputā viņam istie jūrnīki tā sādēva...
Smits: Nu, un kā ar panākumiem kritikas laukā?
Kritiķis: Ir panākumi. Mēs jau esam sasnieguši recenziju ražošanas pirmkāra līmeni.
Maksimovs: Tātad — jūs apgalvojat, ka kritika atrodas savu uzdevumu augstumos?
Kritiķis: Bez šaubām.
Maksimovs: Pamēģināsim uzprast skatītājiem, kāds viņu ieskaits šai jautājumā. (Zālē). Biedri...
Kritiķis: Dieva dē! Ko jūs darāt?! Tikai ne skatīties! Es ar viņiem uz nažiem... Es izrādī lamāju, bet viņi stāvgrūdām lien teātri. Un bez tam — es jau teicu — ar skatītāju strīdēties bīstami...
Smits: To jūs teicāt par jūrnīkiem.
Kritiķis: Mūsu sauszemes skatītājs arī miera nedod... Nē, es labāk aiziesu... (Steidzīgi aiziet.)
Smits: Iznāk, ka strīdā uzvarējat jūs, mister kaptein?
Maksimovs: Tā tam arī jābūt. Ziniet, kas slēpjas zem mūsu izdomājumiem uzvardiem?
Smits: Zinu. «Uzvarētaj».
Maksimovs: Tātad — mēs nedrīkstam apkaunot šo augsto nosaukumu! Priekškars